

Nemzetközi gazdaságtan

Dokumentumazonosító				
Lecke	Címe	Feldolgozás menete	Feldolgozás	
4. lecke	Kereskedelem- politika	1) Gondolattérkép 2) <u>Olvasó lecke</u> 3) Powerpoint 4) Gondolattérkép 5) További olvasmányok 6) Leckezáró feladat megoldása	10-15 perc	

OLVASÓLECKE

Kereskedelempolitika

Tartalom

Liberalizmus, protekcionizmus	3
Kereskedelempolitikai eszközök.....	4
Vámok	4
Nem vámjellegű eszközök.....	5
További olvasnivaló	7

A lecke logikája (gondolattérkép)

Liberalizmus, protekcionizmus

Egy-egy ország a nemzetközi kereskedelemben való részvételének játékszabályait kereskedelempolitikáján keresztül határozza meg. **Kereskedelempolitika** alatt – Huszár Ernő megfogalmazásában – a vámhatáron áthaladó áruk (szolgáltatások, szellemi termékek) mozgásának az állam által meghatározott célok elérése érdekében történő szabályozása értendő. Milyen célokról van itt szó? Például fejlesztés, nemzetközi kereskedelmi helyzet javítása, világgazdasági alkalmazkodás elősegítése, hazai termék külpiacra jutásának elősegítése és az ezekhez szükséges eszközrendszer kialakítása és működtetése.

A kereskedelempolitika két véglete a liberalizmus és a protekcionizmus. **Liberális kereskedelempolitika** esetén csak minimális akadály található a külkereskedelem előtt, és alacsonyabb az átlagos vámszínvonal is. **Protekcionizmus** esetén különböző kereskedelempolitikai akadályokat állítanak a kereskedelem elé, és így a vámok mellett nem vámjellegű eszközöket is alkalmaznak. Megjegyzendő, hogy egy-egy ország nem tekinthető kizárólag csak liberálisnak vagy csak protekcionistaának, mindkettőből megvannak az elemek, csak kérdés az, hogy melyik dominál inkább.

A leggyakoribb érvek a **liberalizmus mellett**:

- **Szélesebb választék** áll a fogyasztók rendelkezésére. A szabad(abb) kereskedelem esetén ugyanis könnyebb a külföldi piacon megjelenni és terméket értékesíteni, ezáltal több termék értékesíthető.
- A nyitott kereskedelem következtében a **hazai piacon verseny** alakul ki, amely az árcsökkenésen túl a minőség javulására is kedvezően hat.
- A liberális kereskedelempolitika révén az **optimális üzemméret** könnyebben elérhető. A külföldi piacok elérésével ugyanis nő az elérhető fogyasztók nagysága és lehetőség nyílik a többlettermelésre (vagy akár a tömegtermelésre), ami a méretgazdaságossági előnyök kihasználását teszi lehetővé.

A **protekcionizmus mellett** leggyakoribb érvek az alábbiak szerint foglalhatók össze:

- A hazai piac- és iparvédelem biztosítható.

- A nemzetközileg még nem versenyképes iparágakat védi, egészen addig, amíg a nemzetközi versenyben helyt nem tud állni. Ezt a folyamatot **iparnevelésnek** nevezzük.
- Gyakran előfordul, hogy a **hanyagló ágazatokat** védik.
- **Nemzetbiztonsági és környezeti okok** miatt szintén jelentős mértékű protekcionista eszköz használható.

A protekcionizmust mint a kereskedelempolitika egyik típusát különféle kereskedelempolitikai *eszközökön* keresztül érhető el. A következőkben ezeket az eszközöket részletezzük.

Kereskedelempolitikai eszközök

A kereskedelempolitikai eszközök két nagyobb csoportba sorolhatók: vámok és nem vámjellegű (non tariff barriers, NTBs) eszközök.

Vámok

A **vám** az országhatáron áthaladó árukra kivetett adó. Adó mivoltából eredően a kormányzati költségvetés bevételi forrásának tekinthető. (Megjegyzendő, hogy az Európai Unióban a beszedett vámok 25%-a a nemzeti, 75%-a pedig az EU-s költségvetést illeti!) A vámoknak több típusa létezik, néhányat kiemelve belőlük:

- Exportvám: az exportra kivetett vámot jelenti (stratégiai jelentőségű áruknál szokás alkalmazni, hogy a terméket ne vigyék ki a országból).
- Importvám a tipikus vám: a bejövő termékre vetik ki, és az exportőrnek kell ezt megfizetnie. Az importvám csökkenti az adott termék iránti keresletet (a megnövekedett ár miatt), a hazai termelést viszont növelni fogja, és összességében csökken a termék kereskedelme.
- A tranzitvám az adott országon áthaladó (de nem itt végső fogyasztásra kerülő) termékekre kivetett vámot jelenti.
- A fiskális vám célja a költségvetési bevételek növelése.
- A védővám pedig a hazai termelők és fogyasztók védelmében kivetett, kivételesen magas vámokat jelenti.

A vámtarifa (vámdíjszabás) alapján az alábbi típusokat szokás elkülöníteni:

- Érték szerinti vám esetén a vám nagyságát a termék értéke után határozzák meg, és általában százalékban adják meg. Például a bejövő termék értéke után kell 10%-os vámot megfizetni.
- Árunemenkénti vám esetén a mennyiségi egység adja a vámkiszabás alapját. Például minden 10 tonna búza után kell 100 USD-t fizetni.
- Összetett vám esetén a fenti kettő kombinációjáról lehet beszélni.

PÉLDA A VÁMOKRA

Tegyük fel, hogy 10.000 ceruza termelési költsége 18.500 USD, és az USA akar az EU-ba exportálni 10.000 ceruzát. Vám nélkül az USA értékesítése: 18.500 USD. Ha a vám 10%-os (azaz értékvám), akkor a vám $18.500 \cdot 0,1 = 1.850$ USD, így az értékesítés nagysága $18.500 + 1.850 = 20.350$ USD-nek felel meg. A vámot az USA-nak kell megfizetni! A termék ez esetben 20.350 USD áron kerül a piacra!

Ha a vám ceruzánként 0,5 dollár (azaz mennyiségi vám), akkor a vám: $10.000 \cdot 0,5 = 5000$ USD lesz, és az értékesítés: $18.500 + 5000 = 23.500$ USD-nek felel meg. Az USA-nak kell megfizetnie ezt a vámot! A termék 23.500 USD áron kerül a piacra!

Nem vámjellegű eszközök

A **nem vámjellegű intézkedések** összességében a vámon kívül kereskedelempolitikai intézkedések, korlátozások, előírások, szabályozások, amik egy ország más országgal folytatott kereskedelmét befolyásolják. Legfőbb típusai:

- Mennyiségi korlátozások (kvóták): egy adott időszakban az adott termékből mennyi vihető be egy adott országba. Az ezen felüli rész bevitele vagy tilos, vagy magas vámot kell fizetni utána. Például az USA kvótát vetett ki a nyerscukor importjára, és hárommilliárd fontban határozta meg nagyságát.
- Adminisztratív és egyéb előírások (technikai előírások, minőségi megfelelés, környezetvédelmi tanúsítványok, állat- és növény-egészségügyi előírások). Például annak igazolása, hogy az adott termék járvány-mentes övezetből származik.
- Exporttámogatások

- Dömpingárak, dömpingellenes intézkedések. Amennyiben egy termelő alacsonyabb áron értékesít egy országban, mint egy másik országban, dömpingről beszélünk. Ez ellen lehet dömpingellenes intézkedést bevezetni. Az EU és Kína között nagyon gyakori a dömpingellenes intézkedések alkalmazása.
- Önkéntes exportkorlátozás (VER) esetén nem beszélhetünk önkéntességről, ugyanis az egyik ország kényszeríti rá a másik országot, hogy korlátozza exportját. Erre tipikus példa az 1980-as években Japán esete: az USA nyomására jelentősen korlátozta az USA-ba irányuló autóiipari exportját.

Összességében a vámok pénzügyi eszközök, és az árakon keresztül befolyásolják a nemzetközi kereskedelmet. Az exportőr megpróbálja a fogyasztókra terhelni a vám nagyságát, ezzel pedig megnö a termék ára. Ezzel szemben a nem vámjellegű eszközök inkább adminisztratív jellegű eszközök, és sokkal inkább a hivatali adminisztrációt, bürokráciát érinti. Az exportőrnek bizonyítania kell, hogy a terméke megfelel a hazai előírásoknak.

GYAKORLATI PÉLDÉK AZ NTB-KRE

Kvóta: Ideiglenes korlátozást vezettek be Ghánában a paradicsom koncentrátum importálására vonatkozóan 2007. november 1-jétől. A korlátozás célja, hogy védjék a ghánai farmerek munkalehetőségeit és megélhetési lehetőségeit.

Adminisztratív előírás: EU-s elektronikai termékek importja során a termékeknek kétlépcsős igazolási folyamaton kell keresztülmenniük.

Állategészségügyi előírás: Ausztrália 2010 óta korlátozza a szarvasmarha importját, annak érdekében, hogy megakadályozzák a szarvasmarha által terjesztett szivacsos agyvelőgyulladás terjedését.

Dömpingellenes intézkedés: Az európai kerámiaipar komoly veszteségeket szenved el, hiszen a kínai áruk nagyon alacsony export áron érkeztek, olcsóbban, mint a normál átlagár. Összehasonlítható mutatók létrehozása után láthatjuk, hogy 70%-kal olcsóbbak a kínai kerámia áruk, mint más külföldi export áruk. Az EU-s veszteségek: 5 év alatt 10.000 munkahely szűnt meg, 5 év alatt 110 vállalat szűnt meg, 2011-ben az európai kerámia piac 67%-a kínai termékeké, az európai gyárak értékesítési mennyisége több mint 20%-kal csökkent. Így 2012. november 15-től az Európai Bizottság ideiglenes vámot vetett ki a kínai import árukra.

További olvasnivaló

Krugman, P. R. – Obstfeld, M. (2003): *Nemzetközi gazdaságtan*. Panem Kiadó, Budapest. 8., 9., 10. és 11. fejezet.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELLEN TANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE